

ŚWIATOWEJ
TEKSTY FEDERACJI
LUTERAŃSKIEJ

THE
LUTHERAN
WORLD
FEDERATION

A Communion
of Churches

LUTERAŃSKA TOŻSAMOŚĆ I EKUMENIZM

LUTERAŃSKA TOŻSAMOŚĆ

INSTYTUT BADAŃ EKUMENICZNYCH W STRASBURGU

ZOBOWIĄZANIA ŚWIATOWEJ FEDERACJI LUTERAŃSKIEJ
NA EKUMENICZNEJ DRODZE DO WSPÓLNOTY KOŚCIELNEJ

Dokumenty studyjne

**Zobowiązania Światowej Federacji
Luterańskiej na Ekumenicznej
Drodze do Wspólnoty Kościelnej**

Tłumaczenie

Dariusz Bruncz

Redakcja merytoryczna

Jerzy Sojka

Korekta

Joanna Rączkowiak

Skład

Karolina Kluska

Projekt okładki

Bożena Gienza

© Warto, Warszawa 2020

ISBN 978-83-63562-19-9

Wydawnictwo Warto

siedziba: ul. Misyjna 8, 43-445 Dziegiełków

biuro: ul. Willowa 1, 00-790 Warszawa

warto@cme.org.pl, www.warto.cme.org.pl

Drukarnia „Augustana”

www.augustana.com.pl

Zapraszamy do księgarni internetowej

www.warto.com.pl

Publikacja sfinansowana dzięki wsparciu:

Niemieckiego Komitetu Krajowego Światowej Federacji Luterńskiej
ze środków Zjednoczonego Ewangelicko-Luterńskiego Kościoła Niemiec,

Komisji ds. teologicznych i pastoralnych Synodu

Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP

Polskiego Komitetu Krajowego Światowej Federacji Luterńskiej.

LUTHERISCHER
WELTBUND
DEUTSCHES
NATIONALKOMITEE

VELKD
Vereinigte
Evangelisch-Lutherische
Kirche Deutschlands

Kościół
Ewangelicko-Augsburski
w Polsce

Podstawą tłumaczenia była angielska wersja dokumentu: *The Lutheran World Federation's Commitments on the Ecumenical Way to Ecclesial Communion*, Geneva 2018, dostępne także: https://www.lutheran-world.org/sites/default/files/2018/documents/dtpw-ecumenical_commitments_2018_en.pdf (dostęp: 2.02.2020). Tekst skonultowano z wersją niemiecką: *Die Selbstverpflichtungen des Lutherischen Weltbundes auf dem ökumenischen Weg hin zur ekklesialen Gemeinschaft*, Genf 2018, dostępne także: https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/2018/documents/dtpw-ecumenical_commitments_2018_de.pdf (dostęp: 2.02.2020).

Teksty biblijne przytoczono za: *Biblia ekumeniczna to jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu z księgami deuterokanonicznymi. Przekład ekumeniczny z języków oryginalnych*, Warszawa 2017.

Martin Junge

Przedmowa

„Być luteraninem oznacza być ekumenicznym”. To przekonanie leży u podstaw niniejszego dokumentu ŚFL o Ekumenicznych Zobowiązaniach. Poszukiwanie jedności było jednym z najistotniejszych filarów ŚFL od czasu jej powstania. Od ponad 50 lat ŚFL dynamicznie angażuje się w bilateralne dialogi ekumeniczne. Podczas przygotowań i upamiętnienia 500. rocznicy Reformacji ekumeniczna odpowiedzialność była jedną z najważniejszych zasad, jakie nam przyświecały.

W ostatnim czasie coraz lepiej zaczęliśmy rozumieć komplementarność dialogów teologicznych i naszego świadectwa z partnerami ekumenicznymi zarówno poprzez służbę diakonijną oraz rzesznictwo, jak i poprzez wspólną modlitwę i życie duchowe. We wszystkich tych wymiarach naszej pracy ekumenicznej jesteśmy wezwani, aby stać się bardziej wrażliwymi na pytania ekumeniczne i wyzwania lokalnych wspólnot [*communities*]¹ oraz potrzeby ich członków. Ich pytania powinny kierować naszymi działaniami, zakorzeniając nasze dyskusje teologiczne w doświadczeniach Kościołów

---

1 Oryginał angielski rozróżnia między *communion*, *fellowship* i *community*. Wszystkie te terminy zostały przełożone na polski jako „wspólnota”. Przy czym jeśli w ten sposób przełożono termin *fellowship* lub *community*, to oryginał angielski podano w tekście (przyj. red.).

członkowskich i umożliwiając im udzielanie jeszcze lepszej odpowiedzi na chrzcielne powołanie.

Mając to na uwadze, zbadaliśmy ekumeniczne relacje naszych Kościołów członkowskich. Wyniki posłużyły pracom grupy doradczej w stworzeniu dokumentu poświęconego Ekumenicznym Zobowiązaniom ŚFL.

Dokument „Ekumeniczne Zobowiązania” odnawia i podkreśla zobowiązanie ŚFL na rzecz chrześcijańskiej jedności. W jej rdzeniu jest „sześć zobowiązań”: każde z tych sześciu zobowiązań zawiera silne samozobowiązanie do ekumenizmu, jak i sugestie dotyczące praktycznego zastosowania.

Dokumentem „Ekumeniczne Zobowiązania” ŚFL chce:

- » zachęcać i dać szczególne wytyczne oraz propozycje dla bardziej dynamicznych interakcji między lokalnymi rzeczywistościami ekumenicznymi a globalnymi procesami ekumenicznymi oraz obszarami współpracy;
- » wyrazić różnorodność ekumenicznych zobowiązań ŚFL, doprowadzając do bliższej interakcji dialogi ekumeniczne, świadectwo diakonijne, rzecznictwo oraz wspólne życie duchowe.

Tekst został przygotowany przez grupę doradczą, reprezentującą wszystkie siedem regionów ŚFL: bp Susan Johnson (Kanada) jako przewodnicząca, dr Klára Tarr Cselovszkyné (Węgry), dr Minna Hietamäki (Finlandia), ks. Kenneth Kross (Surinam), prof. dr Faustin Mahali (Tanzania), nadradca kościelny dr Oliver Schuegraf (Niemcy) oraz prof. dr Nicholas Tai (Hong Kong). Prof. dr Jennifer Wasmuth dołączyła do grupy jako konsultantka z Instytutu Badań Ekumenicznych w Strasburgu (Francja). Grupa doradcza rozpoczęła swoją pracę podczas spotkania w Wittenberdze (Niemcy) w październiku 2017 roku i opracowała dokument w kolejnych miesiącach. Chciałbym wyrazić

swoją wdzięczność wszystkim członkom grupy doradczej za ich pracę nad dokumentem.

Zalecam ten dokument do dalszej recepcji i prac studyjnych i modłę się o nowy zryw, abyśmy żyli Jezusową modlitwą: „aby wszyscy byli jedno” (J 17,21).

Wstęp

Światowa Federacja Luterkańska (ŚFL) składała świadectwo wobec ekumenicznych poszukiwań od ponad 70 lat. Tym dokumentem ŚFL podkreśla i wzmacnia swoje zaangażowanie, wyjaśniając swoje zasady ekumeniczne Kościołom członkowskim oraz ich partnerom ekumenicznym w duchu odpowiedzialności. Pierwsza część dokumentu zawiera przemyślenia na temat ekumenizmu, a następnie spogląda w nieco bardziej szczegółowy sposób na ekumeniczne relacje ŚFL oraz na luterkańskie rozumienie ekumenizmu. Druga część jest rdzeniem dokumentu: sześć zobowiązań, które ŚFL pragnie wypełnić. Każde zobowiązanie rozpoczyna się od kilku obserwacji i wyzwań, a następnie ustalane są zobowiązania. Na końcu zaś zasugerowane są pomysły na ich praktyczną realizację.

Jedno Ciało Chrystusa jako Wspólnota

„Jest jedno ciało i jeden Duch, tak jak też zostaliście powołani do jednej nadziei waszego pojednania” – tym odniesieniem do Listu do Efezjan 4,4–6 Wyznanie Augsburskie (artykuł VII) biblijnie uzasadnia swoją definicję Kościoła:

Kościół nasz uczy, że jeden święty Kościół trwać będzie po wszystkie czasy. Kościół zaś jest zgromadzeniem świętych, w którym się wiernie naucza Ewangelii i należycie udziela sakramentów. Dla prawdziwej tedy jedności Kościoła wystarczy zgodność w nauce Ewangelii i udzielaniu sakramentów. Nie jest to

konieczne, aby wszędzie były jednakowe tradycje ludzkie albo obrzędy czy ceremonie ustanowione przez ludzi, wedle słów Pawła: „Jedna wiara, jeden chrzest, jeden Bóg i Ojciec wszystkich”².

Definicja „Wyznania augsburskiego” opisuje Kościół jako „zgromadzenie świętych” i przybliża je, przypisując mu niektóre widzialne praktyki, a mianowicie publiczne głoszenie Ewangelii oraz sprawowanie sakramentów. W odniesieniu do zewnętrznej widzialności Kościoła Luter wymienia w swoim piśmie „O soborach i Kościele” siedem znaków Kościoła, po których można rozpoznać „święty lud chrześcijański”. W uzupełnieniu do Słowa Bożego oraz dwóch sakramentów Chrztu i Wieczerzy Pańskiej znaki te obejmują spowiedź, urzędy kościelne, publiczne nabożeństwo oraz niesienie własnego krzyża³. Jednak luterkańscy reformatorzy nie pozostawiali wątpliwości, że zgoda w głoszeniu Ewangelii i sprawowaniu sakramentów są koniecznym i wystarczającym warunkiem jedności Kościoła. Jedno Ciało Chrystusa staje się widzialne, a chrześcijanie podążają za jedną nadzieją w ich powołaniu⁴ poprzez czyste zwiastowanie Ewangelii i odpowiednie sprawowanie sakramentów.

Mówiąc krótko, wspólnota staje się faktem poprzez słuchanie słowa i otrzymywanie sakramentów. Słowo i sakramenty są Bożą obietnicą,

---

2 Wyznanie augsburskie, art. VII, w: *Die Bekenntnisschriften der Evangelisch-Lutherischen Kirche...*, dz. cyt., s. 103; tłum. polskie: w: *Księgi wyznaniowe Kościoła Luterskiego*, Bielsko-Biała 2011, s. 144.

3 M. Luter, *O soborach i Kościele* (1539), w: *Z Problemów Reformacji*, t. 6, Bielsko-Biała 1993, s. 257–266.

4 *Samorozumienie luterskiej Wspólnoty Kościołów. Dokument studyjny*, w: *Kościół, Biblia i zaangażowanie publiczne. Światowa Federacja Luterska wobec jubileuszu 500 lat Reformacji*, Dziegielów 2017, s. 51–54; dostępne także na: https://ewangelicy.pl/wp-content/uploads/2019/02/1_samorozumienie....pdf (dostęp: 2.02.2020).

która gromadzi nas w jedno Ciało Chrystusa. Uczestnictwo w jednym Ciele Chrystusa burzy kulturowe, etniczne i płciowe bariery, by tylko wymienić niektóre spośród nich. Jednocześnie słowo zwiastowane jest w konkretnym miejscu, a chleb i wino sakramentu udzielane są wokół określonego stołu. W konsekwencji tego Kościoły luterańskie stawały się na przestrzeni czasu coraz bogatszą i zróżnicowaną wspólnotą Kościołów, które poszukują inspiracji Słowa Bożego we własnych kontekstach⁵. ŚFL jest wspólnotą Kościołów⁶. Wspólnota, w której mamy udział, jest darem, który już został nam dany, ale jednocześnie zadaniem (zob. 1 Kor 12,4–26). Jesteśmy zobowiązani do wzrostu we wspólnocie i do utrzymywania tej wspólnoty⁷.

To ścisłe i nierozzerwalne powiązanie w naszych księgach wyznaniowych między rozumieniem Kościoła a jego powołaniem do jedności wyjaśnia także, dlaczego luteranie doszli do przekonania, że „bycie luteraninem ozna-

---

5 Tamże, s. 55n.

6 Statut ŚFL, art. III.1., (zob. *Constitution of the Lutheran World Federation (as adopted by the LWF Eight Assembly, Curitiba, Brazil, 1990, including amendments adopted by the LWF Ninth Assembly, Hong Kong, China, 1997, by the LWF Eleventh Assembly, Stuttgart, Germany, 2010, and by the LWF Twelfth Assembly, Windhoek, Namibia, 2017)*, https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/2018/documents/lwf_constitution_en.pdf, dostęp: 2.02.2020).

7 „Wspólnota jest po pierwsze darem, dopiero po drugie zadaniem. W słuchaniu Ewangelii o Bożej łasce, w przyjmowaniu Chrztu i codziennego przeżywania naszej chrzcielnej tożsamości, i wspólnego świętowania Wieczery Pańskiej, wkraczamy we wspólnotę z Bogiem i ze sobą nawzajem. Życie we wspólnocie jest utrzymywane przede wszystkim przez nabożeństwo. Wspólnota jest przeżywana przez wspólne zwiastowanie ewangelii, przez modlitwę i śpiew, jak również przez dzielenie sakramentów i uznanie urzędów kościelnych” (*LWF Strategy 2012-2017. The LWF Communion – With Passion for the Church and for the World*, Geneva 2011, s. 8n; dostępne także na: https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/LWF-Strategy-2012_2017-EN-low_o.pdf, dostęp: 2.02.2020).

cza bycie ekumenicznym”⁸. Wzmacnianie wspólnoty wewnątrzluteriańskiej rodziny nie stoi w sprzeczności z naszym zobowiązaniem do pogłębiania wspólnoty [*fellowship*] między wszystkimi chrześcijanami bez względu na to, z jakiej tradycji się wywodzą. Nasza wspólnota jest policentryczna, co czasami sprawia, że trudno jest doświadczyć ducha wspólnotowości [*fellowship*]. Niemniej jest tylko jedna wspólnota. Ponieważ wspólnota ŚFL rozumie się jako wyraz jednego, świętego, katolickiego [powszechnego] i apostołskiego Kościoła, zobowiązana jest do pracy na rzecz jedności Ciała Chrystusa⁹. Dążenie do „wspólnoty kościelnej” między Kościołami jest terminem, który tutaj rozumiany jest w bardzo szerokim sensie. Opisuje on relacje między Kościołami, które doszły do przekonania, iż jedność Ciała Chrystusa jest [już] rzeczywistością między nimi. Pojęcie to nie zamierza definiować sposobów, w jakie wspólnota kościelna jest osiągnana, ani też koniecznych warunków wstępnych czy też precyzyjnej charakterystyki takiej wspólnoty kościelnej. Szczególnie ta ostatnia kwestia jest wciąż często przedmiotem kontrowersji między Kościołami.

Tak jak ŚFL wyraziła to w czasie swojego powstawania¹⁰, a także w obecnym statucie, jej celem jest „służyć jedności chrześcijaństwa

---

8 *LWF Strategy 2012-2017...*, dz. cyt., s. 8.

9 *Statement on „The Unity We Seek”*, w: *Budapest 1984. „In Christ – Hope for the Word”. Official Proceedings of the Seventh Assembly of the Lutheran World Federation*, „LWF Report” t. 19/20: 1985, s. 176; por. *Samorozumienie luteriańskiej Wspólnoty Kościołów*, dz. cyt., s. 37–39.

10 Sformułowanie „rozwijanie luteriańskiego uczestnictwa w ruchu ekumenicznym” jest od samego początku jednym ze statutowych celów ŚFL, por. Statut ŚFL przyjęty na założycielskim Zgromadzeniu Ogólnym w Lund (1947), art. III.1 (zob.: *Constitution of the Lutheran World Federation (as adopted by the LWF First Assembly, Lund, Sweden, 1947)*, w: *From Federation to Communion. The History of the Lutheran World Federation*, red. J.H. Schjørring, P. Kumari, N.A. Hjelm, Minneapolis 1997, s. 527).

na świecie”¹¹. To właśnie z tego przekonania wyrasta pogląd, że ŚFL dążyła, aby być trwałym i godnym zaufania partnerem ekumenicznym.

Od lat 60. XX wieku bilateralne dialogi były jedną z najistotniejszych form zaangażowania ekumenicznego ŚFL. Są one formą ekumenicznego spotkania, w którym dwóch partnerów z różnym bagażem kościelnym spotyka się, aby przedyskutować kwestie doktrynalne lub inne sprawy o wadze ekumenicznej. Zazwyczaj dyskusje te zmierzają do przyszłej wspólnoty kościelnej.

Aby wspierać zobowiązanie do prowadzenia bilateralnych dialogów ekumenicznych, w 1965 roku powstał Instytut Badań Ekumenicznych, który od początku wspierał wszystkie dialogi, w które zaangażowana była ŚFL.

Mimo tej koncentracji na bilateralnych dialogach ŚFL uczestniczyła także w multilateralnych spotkaniach ekumenicznych i współpracowała ze Światową Radą Kościołów (ŚRK). Bilateralnych dialogów i multilateralnych zbliżeń nie należy widzieć jako wzajemnie wykluczających się, ale obydwa wymiary są częścią jednego ruchu ekumenicznego. Ekumeniczne dialogi teologiczne i inne formy ekumenizmu, jak choćby modlitwy ekumeniczne, wspólna diakonia, rzecznictwo czy edukacja, należy rozumieć jako uzupełniające formy ekumenizmu. Konkludując,

---

11 Statut ŚFL, art. III.1. (*Constitution of the Lutheran World Federation (as adopted by the LWF Eight Assembly, Curitiba, Brazil, 1990, including amendments adopted by the LWF Ninth Assembly, Hong Kong, China, 1997, by the LWF Eleventh Assembly, Stuttgart, Germany, 2010, and by the LWF Twelfth Assembly, Windhoek, Namibia, 2017)*), tłum. polskie na podstawie: Statut Światowej Federacji Luterskiej (przyjęty przez VIII Zgromadzenie Ogólne, 1990, Kurytyba, Brazylia, wraz ze zmianami przyjętymi przez IX Zgromadzenie Ogólne 1997, Hong-Kong i XI Zgromadzenie Ogólne 2010, Stuttgart, Niemcy), w: J. Sojka, *Wieczera Pańska jako nota ecclesiae w publikacjach Światowej Federacji Luterskiej*, praca doktorska w ChAT, Warszawa 2012, s. 427).

ekumenizm nie jest wyborem: jest on naszą misją, aby wspólnie składać świadectwo z Chrystusem i w Chrystusie. Jedność jest darem, który otrzymujemy od Boga poprzez Ducha Świętego (zob. Ef 4,4–6, 1 P 3,8). W ten sposób ŚFL poszukuje sposobów do świadczenia o chrześcijańskim powołaniu, aby być jednym ciałem Chrystusa, jedną nadzieją, która jednoczy wszystkich chrześcijan.

Relacje ekumeniczne

Kościół luterański są aktywnymi uczestnikami ruchu ekumenicznego na płaszczyźnie globalnej, regionalnej oraz lokalnej. Wzajemność lokalnych, regionalnych i globalnych dialogów oraz interakcja między różnymi poziomami była wzajemnie wzbogacająca. Jej celem jest budowanie na pracy i doświadczeniach lokalnych Kościołów oraz ich lokalnych rzeczywistości, ale także opowiedzenie się za wspólnymi zobowiązaniami całej wspólnoty luterańskiej.

Globalnie

Na płaszczyźnie globalnej ŚFL angażowała się w liczne dialogi bilateralne i rozmowy z innymi rodzinami wyznaniowymi, w tym z Kościołem rzymskokatolickim, Wspólnotą Anglikańską, Światową Wspólnotą Kościołów Reformowanych, Światową Radą Metodystyczną, Kościołami prawosławnymi, Światowym Związkiem Baptystycznym, Światową Konferencją Menonitów, adwentystami dnia siódmego i zielonoświątkowcami. Oficjalny dialog teologiczny z Kościołem rzymskokatolickim rozpoczął się w 1967 roku zaraz

po Drugim Soborze Watykańskim¹². Najbardziej znaczącym osiągnięciem teologicznym była „Wspólna deklaracja w sprawie nauki o usprawiedliwieniu” (WD)¹³, która została podpisana w 1999 roku w Augsburgu między ŚFL a Papieską Radą ds. Popierania Jedności Chrześcijan w imieniu Kościoła rzymskokatolickiego. WD stwierdza, że luteranie i katolicy podzielają wspólne rozumienie nauki o usprawiedliwieniu oraz że wzajemne potępienia doktrynalne z XVI wieku, odnoszące się do tej nauki, dziś już nie obowiązują. Po podpisaniu WD luteranie i katolicy kontynuowali wspólną drogę w duchu pojednania. Dokument studyjny „Od konfliktu do komunii”¹⁴ (2013) uTORował drogę dla Wspólnego Rzymskokatolicko-Luterańskiego Upamiętnienia

-
- 12 Wszystkie dotychczasowe dokumenty dialogu są dostępne w języku polskim, zob. *Blżej wspólnoty. Katolicy i luteranie w dialogu 1965–2000*, red. K. Karski, S.C. Napiórkowski, Lublin 2003 (opublikowane w tomie dokumenty publikowane były wcześniej na łamach „Studiów i Dokumentów Ekumenicznych”, zob.: side.chat.edu.pl); *Apostolskość Kościoła. Dokument studyjny Luterańsko-Rzymskokatolickiej Komisji Jedności* (2007), „Studia i Dokumenty Ekumeniczne” r. 26: 2010, z. 2 (67), s. 83–141, dostępne także: http://side.chat.edu.pl/content/uploads/2010/05/SiDE-67_2_2010.pdf (dostęp 2.02.2020); „Studia i Dokumenty Ekumeniczne” r. 27: 2011, z. 1–2 (68–69), s. 106–215, dostępne także: http://side.chat.edu.pl/content/uploads/2011/05/SiDE-68-69_1-2_2011.pdf (dostęp 2.02.2020); *Od konfliktu do komunii. Luterańsko-katolickie wspólne upamiętnienie Reformacji w 2017 roku. Raport luterańsko-rzymskokatolickiej komisji dialogu ds. jedności*, w: *Od konfliktu do komunii luterańsko-katolickie wspólne upamiętnienie Reformacji w 2017 roku. Raport luterańsko-rzymskokatolickiej komisji dialogu ds. jedności. Wspólna modlitwa*, Dziegielów 2017, s. 7–122, dostępna także na: https://ewangelicy.pl/wp-content/uploads/2019/02/od_konfliktu_do_komunii_2017.pdf (dostęp 2.02.2020); (przyp. red.).
- 13 *Wspólna deklaracja w sprawie nauki o usprawiedliwieniu*, w: *Blżej wspólnoty...*, dz. cyt., s. 499–523; dostępna także na: https://www.luteranie.pl/materialy/ekumenizm/wspolna_deklaracja_w_sprawie_nauki_o_usprawiedliwieniu,459.html (dostęp 2.02.2020); (przyp. red.).
- 14 *Od konfliktu do komunii. Luterańsko-katolickie upamiętnienie Reformacji w 2017 Roku. Raport...*, dz. cyt. (przyp. red.).

Reformacji w katedrze w Lund i Arenie Malmö 31 października 2016 roku, któremu wspólnie przewodniczyli papież Franciszek wraz z sekretarzem generalnym i prezydentem ŚFL. Nabożeństwo w katedrze w Lund przeniosło nasze wspólne pielgrzymowanie na nowy, duchowy poziom¹⁵.

Bilateralny dialog ze Wspólnotą Anglikańską rozpoczął się w 1970 roku i koncentrował się na kwestii posługi biskupa, a później diakonatu jako ekumenicznej szansy. Nowo powstały Anglikańsko-Luterański Międzynarodowy Komitet Koordynacyjny (ALICC) ma położyć większy nacisk na praktyczną współpracę między luteranami a anglikanami. Stąd przedmiotem badań było wspólne rozumienie *diakonia*, zainicjowano też nowe podejście do dialogu poprzez publikację wspólnych refleksji zatytułowanych „Wyzwolenie przez Bożą Łaskę: Anglikańsko-Luterańskie refleksje” (2017)¹⁶, które napisali anglikanie i luteranie z całego świata. Podczas specjalnego

---

15 Wydarzenie to udokumentowano na <http://www.lund2016.net/> (dostęp: 2.02.2020). Relacja wideo z polskim przekładem Wspólnego Rzymskokatolicko-Luterańskiego Upamiętnienia Reformacji w katedrze w Lund: <https://www.youtube.com/watch?v=f-nqMA-PhgSo&t=> (dostęp: 2.02.2020); i Arenie Malmö: <https://www.youtube.com/watch?v=lxE76s1V8No> (dostęp: 2.02.2020). Liturgia Wspólnego Upamiętnienia, zob. *Wspólna modlitwa, w: Od konfliktu do komunii. Luterańsko-katolickie upamiętnienie Reformacji w 2017 roku. Raport Luterańsko-Rzymskokatolickiej Komisji Dialogu ds. Jedności. Wspólna modlitwa*, wyd. 2, Dziegielów 2017, s. 123–149, dostępna także na: https://ewangelicy.pl/wp-content/uploads/2019/02/od_konfliktu_do_komunii_2017.pdf (dostęp 2.02.2020); (przyp. red.).

16 *Liberated by God's Grace: Anglican-Lutheran Reflections*, Geneva-London 2017, dostępne także: https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/dtpw-anglican-lutheran_reflections_2017_en.pdf (dostęp 2.02.2020); zob. *Anglikańsko-luterańskie rozważania pasyjne na jubileusz 500 lat reformacji*, <http://luter2017.pl/anglikansko-luterańskie-rozważania-pasyjne-jubileusz-500-reformacji/> (dostęp 2.02.2020); (przyp. red.).

nabożeństwa w Opactwie Westminsterskim 31 października 2017 r. Wspólnota Anglikańska [uroczyście] potwierdziła treść WD.

W 1968 roku powołany *ad hoc* Luterańsko-Reformowany Komitet Ewaluacyjny stwierdził, że dialog luterańsko-reformowany powinien być rozwijany i koordynowany przez ŚFL oraz Światowy Alians Kościołów Reformowanych (WARC)¹⁷. Doprowadziło to do międzynarodowego luterańsko-reformowanego dialogu, którego ostatni raport „Wspólnota: o byciu Kościołem” (2014)¹⁸ ma na celu wzbudzić międzynarodową świadomość niektórych sukcesów ekumenicznych na płaszczyźnie zarówno regionalnej, jak i lokalnej. W lipcu 2017 roku ŚFL podpisała „Świadeństwo Wittenberskie”¹⁹ ze Światową Wspólnotą Kościołów Reformowanych (WCRC), potwierdzając wspólne powołanie do ciągłej odnowy i współpracy, a także zobowiązując się do „badania nowych form wspólnego życia, które bardziej wyrażałoby

---

17 W 2010 Światowy Alians Kościołów Reformowanych przekształcił się w Światową Wspólnotę Kościołów Reformowanych (zob. K.K., *Zjednoczeniowe Zgromadzenie Generalne Światowej Wspólnoty Kościołów Reformowanych*, Grand Rapids, Michigan, USA, 18–26 czerwca 2010, 2010, z. 2 (67), s. 75–77; dostępne także na: http://side.chat.edu.pl/content/uploads/2010/05/SiDE-67_2_2010.pdf, dostęp 2.02.2020); (przyj. red.).

18 *Communion: On Being the Church. Report of the Lutheran–Reformed Joint Commission between the Lutheran World Federation (LWF) and the World Communion of Reformed Churches (WCRC)*, 2006–2012, Geneva 2014, dostępne także: https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/DTPW%20Reformed-Lutherans%202014_o.pdf (dostęp 2.02.2020); (przyj. red.).

19 *Wittenberg Witness. A Common Statement of The World Communion of Reformed Churches and The Lutheran World Federation*, 5 July 2017, www.lutheranworld.org/sites/default/files/gc2017-wittenbergwitness.pdf (dostęp: 2.02.2020); zob. J. Sojka, *Ekumeniczne deklaracje reformowanych*, „Jednota” r. 2017, nr 4, s. 24–27; dostępne także: <https://jednota.pl/index.php/ekumenia-i-religioznawstwo/ekumenia/4138-ekumeniczne-deklaracje-reformowanych> (dostęp: 2.02.2020); (przyj. red.).

wspólnotę, którą już mamy w Chrystusie”²⁰.

Międzynarodowy dialog między ŚFL a Światową Radą Metodystyczną (WMC) rozpoczął się w 1979 roku. Między 1979 a 1984 rokiem przedstawiciele ŚFL i WMC spotkali się w celu opracowania oświadczenia „Kościoł – wspólnotą łaski” (1984)²¹. WMC podpisała się pod WD w 2006 r. Luteranie cieszą się z rozwoju wydarzeń, które doprowadziły do podpisania przez WMC i WCRC „Wspólnej Deklaracji”, odpowiednio w 2006²² i 2017²³ r., oraz uznania jej treści przez Wspólnotę Anglikańską w 2017 r.²⁴. W ten sposób rzymscy katolicy, luteranie, metodyści, reformowani i anglikanie mają wspólne rozumienie nauki o usprawiedliwieniu.

---

²⁰ Wittenberg Witness..., dz. cyt., pkt. 6.

²¹ Zob.: *Dialog lutersko-metodystyczny: „Kościoł – wspólnotą łaski”*, Bossey, Szwajcaria, czerwiec 1984, „Studia i Dokumenty Ekumeniczne” r. 17: 2001, z. 2 (48), s. 59–84, dostępne także: http://side.chat.edu.pl/content/uploads/2002/05/SiDE-48_2_2001.pdf (dostęp: 2.02.2020); (przyt. red.).

²² Zob.: *Metodyści a Wspólna deklaracja w sprawie nauki o usprawiedliwieniu*, „Studia i Dokumenty Ekumeniczne” r. 33: 2007, z. 1–2 (60–61), s. 160–164; dostępne także: http://side.chat.edu.pl/content/uploads/2007/05/SiDE-60-61_-1-2_2007.pdf (dostęp: 2.02.2020); (przyt. red.).

²³ *Akt przystąpienia Światowej Wspólnoty Kościołów Reformowanych do „Wspólnej deklaracji w sprawie nauki o usprawiedliwieniu” (2017)*, „Studia i Dokumenty Ekumeniczne” r. 34: 2018, z. 1 (82), s. 67–76; dostępne także: http://side.chat.edu.pl/content/uploads/2018/05/SiDE-82_1_2018.pdf (dostęp: 2.02.2020); (przyt. red.).

²⁴ The Anglican Consultative Council, *Resolution 16.17: Joint Declaration on the Doctrine of Justification*, w: *ACC-16 Resolutions*, <http://www.anglicancommunion.org/media/234449/acc-16-resolutions-2016.pdf> (dostęp: 2.02.2020), s. 7; zob.: *Anglikanie uznali porozumienie ws. usprawiedliwienia*, <http://www.ekumenizm.pl/ekumenizm/na-swiecie/anglikanie-uznali-wspolna-deklaracje/> (dostęp: 2.02.2020); (przyt. red.).

Międzynarodowa Wspólna Komisja Dialogu Luterkańsko-Pravosławne-go spotykała się regularnie od wczesnych lat 80. XX wieku²⁵. Podczas pierwszej dekady zajmowała się normatywnymi zasadami teologicznymi, włączając w to kwestię zbawienia, a od roku 2000 podejmowała fundamentalne zagadnienia eklezjologiczne. Kościoły luterkańskie i pravosławne powinny bardziej zaznajomić się z wzajemną historią, aby lepiej móc się nawzajem zrozumieć. Komisji udało się dojść do porozumienia w wielu tematach i wydać kilka wspólnych oświadczeń, nawet w odniesieniu do tak kontrowersyjnych kwestii, jak urząd duchownego. Wspólne oświadczenia „Łaska, usprawiedliwienie i synergia” (1998)²⁶ oraz „Chrzest i Bierzmowanie jako Sakramenty przyjęcia do Kościoła” (2004)²⁷ mogą być uznane za najbardziej znaczące.

Pierwsze impulsy luterkańsko-menonickiego procesu pojednania pojawiły się z okazji 450. rocznicy „Wyznania augsburskiego” w 1980 r. Rozpoczął się proces badawczy bolesnego dziedzictwa prześladowania anabaptystów w XVI wieku. W 2009 roku luteranie i menonicy wydali tekst o wspólnej historii. Owoc tego raportu znany jest pod nazwą „Akt pojednania luterkańsko-menonickiego” albo „Decyzja odnośnie do dziedzictwa luterkańskich

---

25 Prezentację dialogu oraz teksty wszystkich dokumentów zawarto w: R. Pracki, *Pravosławni i luteranie w dialogu*, Warszawa 2019.

26 *Zbawienie: łaska, usprawiedliwienie i synergia. Deklaracja Wspólnej Komisji Luterkańsko-Pravosławnej, Sigtuna, Szwecja, 31 lipca – 8 sierpnia 1998*, „Studia i Dokumenty Ekumeniczne” r. 26: 2010, z. 1 (66), s. 114–117; dostępne także: http://side.chat.edu.pl/content/uploads/2010/02/SiDE-66_1_2010.pdf (dostęp: 2.02.2020); (przyp. red.).

27 *Chrzest i Bierzmowanie jako Sakramenty przyjęcia do Kościoła. Deklaracja Wspólnej Komisji Luterkańsko-Pravosławnej, Durau, Rumunia, 6–15 października 2004*, „Studia i Dokumenty Ekumeniczne” r. 26: 2010, z. 1 (66), s. 117–122; dostępne także: http://side.chat.edu.pl/content/uploads/2010/02/SiDE-66_1_2010.pdf (dostęp: 2.02.2020); (przyp. red.).

prześladowań anabaptystów” i został przedstawiony w ramach aktu skruchy ŚFL przed Bogiem i menonitami podczas 11. Zgromadzenia Ogólnego ŚFL w Stuttgarcie²⁸. Menonici przyjęli prośbę ŚFL o przebaczenie²⁹, a luteranie zobowiązali się do reinterpretacji swoich dokumentów wyznaniowych w świetle osiągniętego nowego porozumienia. Zobowiązania podjęte przez Zgromadzenie Ogólne były wdrażane przez Grupę Roboczą ŚFL ds. Aktu pojednania luterkańsko-mennonickiego, która opublikowała swój raport w 2016 r.³⁰.

Pierwszy w historii dialog trójstronny między katolikami, luteranami i menonitami rozpoczął się w 2012 roku, od podjęcia wątków z dialogów bilateralnych. Trwająca przez pięć lat dyskusja skoncentrowana była na kwestiach dotyczących teologii i praktyki Chrztu Świętego w poszczególnych wspólnotach i zakończyła się publikacją raportu „Chrzest i włączenie w Ciało Chrystusa, Kościoł” (2018).

Najbardziej aktualnym bilateralnym dialogiem ŚFL jest dialog z zielonoświątkowcami, który rozpoczął się w 2016 roku. Uczestniczą w nim przedstawiciele różnych klasycznych Kościołów zielonoświątkowych. Jego

---

28 Zob.: *Action on the Legacy of Lutheran Persecution of „Anabaptists”*, w: *Give Us Today Our Daily Bread. Official Report LWF Eleventh Assembly Stuttgart, Germany, 20-27 July 2010*, Geneva 2010, s. 47, dostępne także: <https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/LWF-Eleventh-Assembly-Report-EN.pdf> (dostęp: 2.02.2020); (przyj. red.).

29 *Mennonite World Conference Response to the Lutheran World Federation Action on the Legacy of Lutheran Persecution of Anabaptists*, w: *Give Us Today...*, dz. cyt., s. 49n, dostępne także: <https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/LWF-Eleventh-Assembly-Report-EN.pdf> (dostęp: 2.02.2020); (przyj. red.).

30 *Healing Memories. Implications of the Reconciliation between Lutherans and Mennonites*, „LWF Studies” r. 2016, nr 2, dostępne także: https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/dtpw-studies-201602-healing_memories-en-full.pdf (dostęp: 2.02.2020).

tematem jest chrześcijańska tożsamość w świetle fragmentu z Ewangelii Łukasza 4,18³¹. Partnerzy dialogu chcą poszukiwać lepszego wzajemnego zrozumienia, szczególnie na płaszczyźnie wspólnotowej, docenić wzajemne teologiczne i duchowe tradycje oraz odnaleźć drogi dla wspólnego świadectwa zarówno na płaszczyźnie lokalnej, jak i międzynarodowej.

Jeśli chodzi o multilateralne dialogi z organizacjami ekumenicznymi, należy podkreślić trwającą od dekad współpracę ze Światową Radą Kościołów (ŚRK), która jest kluczowa dla obydwu chrześcijańskich instytucji. Podkreślana szczególnie w ostatnich latach współpraca dotyczyła obszaru rzecznictwa. Dokumenty studyjne przedstawione przez Komisję Wiara i Ustrój – „Chrzest. Eucharystia. Posługiwanie duchowne” (1982)³² oraz „Kościoł. Ku wspólnej wizji” (2013)³³ – pozostają ważnym materiałem źródłowym dla dialogów bilateralnych. We współpracy z Konferencją Sekretarzy Generalnych Światowych Wspólnot Chrześcijańskich sekretariat Wiara i Ustrój Kościoła wydał szerszą analizę różnych dialogów bilateralnych w ramach Forum ds. Dialogów Bilateralnych. Od utworzenia Globalnego Forum

---

31 „Duch Pana nade mną, dlatego namaścił mnie, abym zwiastował ubogim Dobrą Nowinę. Posłał mnie, abym głosił więźniom uwolnienie i niewidomym przejrzenie, abym uciśnionych wypuścił na wolność i ogłosił rok miłosierdzia Pana” (Łk 4,18n); (przyp. red.).

32 Komisja „Wiara i Ustrój” Światowej Rady Kościołów, *Chrzest. Eucharystia. Posługiwanie duchowne. Tekst „Dokumentu z Limy” (1982)*, tłum. W. Hryniewicz i in., w: *Chrzest. Eucharystia. Posługiwanie duchowne. Dokument z Limy 1982. Tekst i komentarze*, wyd. II poprawione i uzupełnione, red. P. Kantyka, S. Pawłowski, M. Składanowski, Lublin 2012, s. 16–68 (przyp. red.).

33 *The Church: Towards a Common Vision (Faith and Order Paper no. 214)*, https://www.oikoumene.org/en/resources/documents/commissions/faith-and-order/i-unity-the-church-and-its-mission/the-church-towards-a-common-vision/@@download/file/The_Church_Towards_a_common_vision.pdf (dostęp: 2.02.2020); (przyp. red.).

Chrześcijańskiego (GCF) na początku bieżącego milenium ŚFL wniosła swój wkład w działalność tej struktury zarówno poprzez swojego przedstawiciela w komitecie GCF, jak i uczestnictwo w globalnych spotkaniach.

Regionalnie i lokalnie

Istotną częścią misji życia we wspólnotcie ŚFL jest także przykładanie uwagi do lokalnych uwarunkowań i ich potrzeb. Jednocześnie każdy Kościół członkowski jest odpowiedzialny zarówno za swoją rzeczywistość lokalną, jak i za globalną wspólnotę. Stąd też globalne dialogi teologiczne są mocno powiązane z wieloma regionalnymi i lokalnymi spotkaniami między luteranami a ich ekumenicznymi partnerami. I tak np. wiele lokalnych dialogów między luteranami a katolikami przygotowało grunt i impulsy dla „Wspólnej deklaracji w sprawie nauki o usprawiedliwieniu”. W niektórych krajach, jak choćby w Finlandii, istnieją długotrwałe spotkania ze wschodnimi Kościołami prawosławnymi. Z innej jednak strony globalne dokumenty studyjne mogą otworzyć dyskusje o teologicznych i praktycznych kwestiach na poziomie lokalnym. Pojednanie z menonitami podczas 11. Zgromadzenia Ogólnego ŚFL przyczyniło się wśród niemieckich luteranów do nowego zainteresowania się pracą badawczą dotyczącą przypadków prześladowania anabaptystów w historii.

Innym przykładem jest wsparcie, jakiego ŚFL udzieliła regionalnym dialogom teologicznym między Kościołami luteranckimi i reformowanymi, i to już w latach 50. XX wieku, które doprowadziły później do zawiązania wspólnoty ołtarza i ambony w Europie i Ameryce Północnej. Międzynarodowy dialog między luteranami a anglikanami zasiał ziarno w lokalnych dialogach, które przyniosły owoce w ogłoszeniu pełnej wspólnoty między

obydwoma tradycjami na płaszczyźnie regionalnej. Warto wspomnieć choćby kilka z wielu istotnych porozumień w wymiarze lokalnym i regionalnym: „Konkordia leuenberska” (1973)³⁴, ustanawiająca wspólnotę między 90 Kościołami Reformacji w Europie; „Wspólna deklaracja z Porvoo” (1992)³⁵, ogłaszająca pełną wspólnotę między anglikańskimi i luterańskimi Kościołami w Wielkiej Brytanii i Irlandii, krajach nordyckich, na Półwyspie Iberyjskim i w krajach nadbałtyckich; „Wezwani do wspólnej misji” (1999/2000)³⁶ oraz „Deklaracja z Waterloo” (2001)³⁷, prowadzące luteran i anglikanów w USA i w Kanadzie do pełnej wspólnoty, jak i „Deklaracja z Ammanu” (2006)³⁸, dotycząca wzajemnego uznania Kościołów luterańskich i reformowanych na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej³⁹. Inne

---

34 *Konkordia między Kościołami wyrosłymi na gruncie Reformacji w Europie zawarta 16 marca 1973 roku (Konkordia Leunberska)*, w: *Wspólnota Kościołów Ewangelickich w Europie*, red. K. Karski, Warszawa 2018, s. 29–39; dostępna także: <https://ekumenia.pl/czytelnia/dokumenty-ekumeniczne/konkordia-miedzy-kosciolami-wyroslymi-na-gruncie-reformacji-w-europie/> (dostęp: 2.02.2020); (przyyp. red.).

35 *Wspólna deklaracja z Porvoo (1992): Rozmowy między brytyjskimi i irlandzkimi Kościołami anglikańskimi a nordyckimi i bałtyckimi Kościołami luterańskimi*, „Studia i Dokumenty Ekumeniczne” r. 15: 1999, z. 2 (44), s. 103–133, dostępna także: http://side.chat.edu.pl/content/uploads/1999/05/SiDE-44_2_1999.pdf (dostęp: 2.02.2020); (przyyp. red.).

36 *Called to Common Mission. A Lutheran Proposal for a Revision of the Concordat of Agreement*, „LWF-Documentation” t. 49: 2004, s. 231–242 (przyyp. red.).

37 *Called to Full Communion. The Waterloo Declaration*, „LWF-Documentation” t. 49: 2004, s. 243–248 (przyyp. red.).

38 *The Amman Declaration, 2006. Agreement of Full Mutual Recognition of Lutheran and Reformed Churches In the Middle East and North Africa*, <http://fmeec.com/file/2006%20Amman%20Declaration%20ENGLISH.pdf>, (dostęp: 2.02.2020); (przyyp. red.).

39 Warto odnotować, że przykładem takich porozumień są na gruncie polskim dokumenty podpisane przez Kościół Ewangelicko-Augsburski w 1970 roku z Kościołem Ewangelicko-

ekumeniczne dokumenty to m.in. „Wspólne oświadczenie z Reuilly” (2001)⁴⁰ między brytyjskimi i irlandzkimi Kościołami anglikańskimi a francuskimi Kościołami luterańskimi i reformowanymi, raport „Wspólny fundament” (2001)⁴¹ anglikanów i luteran w Australii czy „Raport Panafrykańskiej Komisji Anglikańsko-Luterańskiej” (2001)⁴². Warto zauważyć, że jest jeszcze wiele innych przykładów ekumenicznych relacji na globalnym Południu, ale rzadko kończą się one spisаныmi porozumieniami. Te różne formy wyrażania relacji ekumenicznych pokazują różnorodność regionalnych i lokalnych relacji ekumenicznych Kościołów członkowskich ŚFL.

Wspólne świadectwo i służba

W przeszłości główny akcent pracy ekumenicznej ŚFL kładziono na zagadnienia doktrynalne. W ostatnich jednak latach relacje ekumeniczne ŚFL zostały pogłębione przez rosnące zaangażowanie w ekumenizm duchowy i duszpasterski. ŚFL pragnie nadać bardziej konkretny kształt rosnącej wspólnocie poprzez wspólną pracę diakonijną. Stąd też ŚFL coraz mocniej

---

-Reformowanym (*Jedność Ducha w spójni pokoju. Odezwa na 400-lecie Ugody Sandomierskiej*. Warszawa, 14 kwietnia 1970 r., <https://ekumenia.pl/czytelnia/dokumenty-ekumeniczne/dokument-luteransko-reformowany/>, dostęp: 2.02.2020) oraz w 1994 roku z Kościołem Ewangelicko-Metodystycznym (*Deklaracja współpracy*. Warszawa, kwiecień-maj 1994, <https://ekumenia.pl/czytelnia/dokumenty-ekumeniczne/dokument-luteransko-metodystyczny/>, dostęp: 2.02.2020); (przyp. red.).

40 *Called to Witness and Service. The Reuilly Common Statement*, „LWF-Documentation” t. 49: 2004, s. 201–230 (przyp. red.).

41 *Common Ground*, „LWF-Documentation” t. 49: 2004, s. 249–268 (przyp. red.).

42 *The All Africa Anglican-Lutheran Commission. Nairobi, Kenya, 1-4 April 2001. Report*, „LWF-Documentation” t. 49: 2004, s. 271–274 (przyp. red.).

łączy siły z ekumenicznymi partnerami we wspólnej misji, projektach diakonijnych oraz rzecznictwie na płaszczyźnie międzynarodowej, regionalnej oraz lokalnej.

Poprzez ACT Alliance ŚFL współpracuje z Kościołami członkowskimi ŚRK na rzecz rozwoju kooperacji i pomocy humanitarnej. Zintensyfikowano również bilateralne współdziałanie na obszarze humanitarnym z katolikami i menonitami. Wypełniając postanowienia „Aktu pojednania luterańsko-mennonickiego” z 11. Zgromadzenia Ogólnego ŚFL, Centralny Komitet Mennonicki wniósł w 2011 roku znaczący wkład w pracę ŚFL w obozie dla uchodźców w Dadaab w Kenii, wspierając szczególnie edukację oraz projekty związane z budynkami mieszkalnymi. 31 października 2016 roku podpisany został List Intencyjny między ŚFL a Caritas Internationalis podczas wspólnego wydarzenia w Malmö, bezpośrednio po wspólnej modlitwie w Lund⁴³. Wyrażono w ten sposób, że wzrastanie we wspólnocie wiary i wspólnym świadectwie oraz służbie są ze sobą powiązane i wzajemnie się wspierają w trosce o Kościół i cały świat.

Wraz z ekumenicznymi partnerami ŚFL i jej Kościoły członkowskie realizują swoje zobowiązania na rzecz całościowej misji i pomocy humanitarnej⁴⁴. Istnieje wiele dawnych i aktualnych przykładów ekumenicznych

---

43 „Together in Hope”. *Declaration of Intent between Caritas Internationalis and The Lutheran World Federation – World Service*, www.lutheranworld.org/sites/default/files/declaration_of_intent_caritas_internationalis_and_lwf_en.pdf (dostęp: 2.02.2020).

44 Por. *Mission in Context. Transformation, Reconciliation, Empowerment. An LWF Contribution to the Understanding and Practice of Mission*, Genewa 2004, dostępne także: www.lutheranworld.org/sites/default/files/DMD-Mission-in-Context-EN-low.pdf and (dostęp: 2.02.2020); *Diakonia in Context. Transformation, Reconciliation, Empowerment. An LWF Contribution to the Understanding and Practice of Diakonia*, Geneva 2009, dostępne także: www.lutheranworld.org/sites/default/files/DMD-Diakonia-in-Context-EN-low.pdf

inicjatyw dotyczących rzecznictwa, angażujących się na rzecz zniesienia apartheidu w Południowej Afryce w latach 70. i 80. XX w. czy procesu pokojowego w Kolumbii. Tam też ŚFL coraz ściślej współpracuje z Kościołem rzymskokatolickim. Szczególna koncentracja na tej działalności podnosiła na duchu i wzmacniała w nadziei lokalną ludność oraz społeczności dotknięte przemocą trwającej od 50 lat wojny domowej. Nie ustają międzynarodowe i lokalne wysiłki ekumeniczne w walce z pandemicznymi chorobami, jak HIV/AIDS, przeciwdziałaniu klęskom humanitarnym i ekologicznym, takim jak zmiany klimatyczne, promowanie sprawiedliwości płciowej, praw człowieka oraz zrównoważonego rozwoju. Wspólne wysiłki na rzecz promowania pokoju, sprawiedliwości i pojednania są ważnymi elementami zobowiązania ekumenicznego ŚFL.

Luterańskie rozumienie ekumenizmu

Jedność w pojednanej różnorodności

Wraz z chrześcijaństwem na całej ziemi luteranie wyznają jeden, święty, katolicki [powszechny] i apostołski Kościół. Jednocześnie uznają, że jedno Ciało Chrystusa manifestuje się w wielości Kościołów, o której zaświadcza już Pismo Święte. Oferuje ono szerokie spektrum interpretacyjnej refleksji teologicznych dotyczących doświadczenia Boga w Jezusie Chrystusie. Refleksje te skłoniły ŚFL do postrzegania celu wspólnoty kościelnej nie jako uniformizmu, ale jako jedności w pojednanej różnorodności. Model ten został przyjęty podczas Zgromadzenia Ogólnego ŚFL w Dar es Salaam (1977) i opisuje jedność w pojednanej różnorodności jako:

---

lutheranworld.org/sites/default/files/DMD-Diakonia-EN-low.pdf (dostęp: 2.02.2020).

[...] drogę do jedności [...], która niekoniecznie oznacza poddanie konfesyjnej tradycji i tożsamości. Jest to droga żywego spotkania, wspólnego doświadczenia duchowego, dialogu teologicznego oraz wzajemnej korekty, na której żaden z partnerów ekumenicznych nie traci swojej wyjątkowości, ale oczyszcza się, zmienia i odnawia, stając się dla innych zasadną formą bycia chrześcijaninem oraz widzialną oraz akceptowaną postacią wiary chrześcijańskiej. Odmienności nie są zlikwidowane, nie są też po prostu zakonserwowane i zachowane w niezmienny sposób, ale tracą swój dzielący charakter i są ze sobą pojednane⁴⁵.

Warunkiem wstępnym takiej jedności w pojednanej różnorodności jest odniesienie się wszystkich Kościołów do jednej prawdy Ewangelii, która poprzedza wiarę i sprawia, że może ona rosnąć. Dlatego też jedność jest oparta na wspólnym uczestnictwie Kościołów w tej prawdzie Ewangelii. Jak już wcześniej powiedzieliśmy, dla wspólnoty kościelnej dwoma nieodzownymi kryteriami są te, które również konstytuują Kościół jako taki: Słowo i Sakramenty („Wyznanie augsburskie”, art.VII). Ponieważ obydwa dane są przez Boga, wspólnota kościelna jest także dziełem Bożym i nie może nigdy zostać urzeczywistniona przez same Kościoły, które są zatem powołane do bycia tą wspólnotą.

„Zróżnicowany konsensus”

Różne tradycje konfesyjne mogą istnieć w ramach jedności wyrażającej się w pojednanej różnorodności, zakładając, że Kościoły zgadzają się, iż ich różnice są uprawnionymi wyrazami jednej i tej samej Ewangelii. To jest właśnie to, co należy teologicznie wyjaśnić, zanim ogłoszona zostanie wspólnota

---

45 *Models of Unity*, w: *In Christ – A New Community. The Proceedings of the Sixth Assembly of the Lutheran World Federation, Dar-es-Salaam, Tanzania, June 13–25, 1977*, Geneva 1977, s. 174.

kościelna. Metoda tradycyjnie stosowana przez Kościoły luterskie w celu odnalezienia tego wspólnego rozumienia Ewangelii jest poszukiwaniem konsensusu na drodze dialogu teologicznego.

Instytut Badań Ekumenicznych w Strasburgu opisuje tę metodę następująco:

Praca ekumeniczna, która bada skonfliktowane doktryny, może powieść się jedynie wtedy, gdy możliwe jest osiągnięcie „konsensusu”, który ukazuje zarówno zgodności, jak i dopuszcza różnice. Stąd też teologia ekumeniczna musi wskazać, w czym należy się zgadzać, a które różnice są dopuszczalne oraz że przyjęcie obydwu perspektyw jest możliwe⁴⁶.

Taki konsensus rozróżnia między treścią podstawowych prawd, gdzie pełna zgoda między dwoma Kościołami jest konieczna, a sposobami wyrażania tej treści, które mogą się różnić. Jeśli taki konsensus został osiągnięty, pozostające różnice mogą być uznane za uprawnione w swojej różnorodności. Takie różnice mogą być nawet uznane za wzbogacające. Metoda ta nazywana jest „różnicowanym konsensusem”⁴⁷.

Poszukiwanie takiego konsensusu zawiera przemyślenia na temat modeli wspólnoty kościelnej każdego z partnerów, jak się różnią i jak odnoszą się do siebie. Ogólnie rzecz ujmując, luteranie uważają, że jeśli dialog teologiczny może wykazać, że porozumienie w nauczaniu Ewangelii i udzielaniu sakramentów⁴⁸ zostało zawarte, to wówczas Kościoły powinny

---

46 *Lutheran Identity*, nr 78, w: *Lutherische Identität. Lutheran Identity*, Leipzig 2019, s. 109 (przekład tego dokumentu jest zawarty w niniejszym tomie pod tytułem „Luterska tożsamość”).

47 W ostatnim czasie konsensus ten nazywano także „różnicującym konsensusem”, aby mocniej wyrazić dynamiczne aspekty metody.

48 łacińska wersja artykułu VII „Wyznania augsburskiego” mówi o „consentire de doctrina evangelii et administratione sacramentorum” (*Confessio Augustana*, art. VII, w: *Die Bek-*

uznać to, ogłaszając i zawierając ze sobą wspólnotę kościelną w Słowie i Sakramentach.

Recepcja

Proces, w którym ekumenicznie uzgodnienia stają się częścią wspólnego życia we wspólnocie, określane jest ogólnie słowem „recepcja”. Recepcja stwarza jakościowo nową rzeczywistość.

Bardziej formalny sens recepcji opisuje proces, w którym dialogi ekumeniczne i uzgodnienia stają się oficjalnie zaakceptowane w Kościołach, które z kolei włączają wyniki dialogów w swoje życie i tam, gdzie jest to wskazane, także do ich porządku kościelnego. W tym sensie całe Ciało Chrystusa może być postrzegane jako wspólnota tych, którzy przyjmują.

Nawet jeśli słowo „recepcja” używane jest w bardziej formalnym i wąskim wymiarze, ważne jest, aby zauważyć, iż jest ono czymś więcej aniżeli techniczną procedurą oraz że nie chodzi jedynie o porozumienie i zgodę. Instytut Ekumeniczny podkreśla:

Formalny akt instytucji odpowiedzialnej za kierowanie Kościołem, a dotyczący ogłoszenia wspólnoty kościelnej z innym Kościołem, nie może opierać się jedynie na wynikach dialogów teologicznych. Lokalne doświadczenia ekumeniczne są decydujące dla postanowień władz zwierzchnich, jak i dla dalszego dialogu [...] Ekumeniczna recepcja znacznie wykracza poza przyjęcie do wiadomości czy akceptację wyników dialogu. Przy ekumenicznej recepcji wiążący konsensus teologiczny stwarza nową jakość między tradycjami, które się od siebie oddzieliły, lub co najmniej stały się sobie obce, mimo że powołują się na tę

---

enntnisschriften der Evangelisch-Lutherischen Kirche. Vollständige Neuedition, red. I. Dingel i in., Göttingen 2014, s. 103).

samą Ewangelię. Aby to było możliwe, niezbędna jest ekumeniczna edukacja oraz komunikacja⁴⁹.

Jest związek pomiędzy formalną recepcją a jej szerszym, teologicznym i duchowym rozumieniem. Jeśli obydwa aspekty nie idą w parze, recepcja naraża się na niebezpieczeństwo stania się wąskim i technicznym aspektem. To rozumienie recepcji ma również konsekwencje dla naszego rozumienia ekumenizmu: ekumenizm nie powinien się wąsko koncentrować tylko na jednym aspekcie ekumenicznego zaangażowania, oficjalnych dialogach, które umożliwiają aktywność jedynie wąskiej grupie osób, mianowicie wąskiej grupie ekumenicznych ekspertów. Wbrew tej wąskiej interpretacji ekumenizmu należy podkreślić, że poszukiwanie jedności chrześcijan jest nie tylko zadaniem grupy ekspertów, ale wszystkich członków wspólnoty. Trwała wnikliwość dialogów ekumenicznych ukazująca się na różny sposób we wspólnocie jest jednym ze sposobów, w jaki możemy odczuć działanie Ducha Świętego. Wierzymy, że wzmacnianie chrześcijańskiej społeczności poprzez procesy ekumeniczne jest darem Ducha i naszą odpowiedzią na Boże wezwanie.

Recepcja musi być zawsze rozumiana jako „droga dwukierunkowa”: wymiar globalny otrzymuje impulsy od lokalnego, a lokalny od globalnego. W uzupełnieniu do odnowionego podkreślenia potrzeby globalnej recepcji lokalnych procesów i doświadczeń dialogu coraz ważniejsza staje się ponadregionalna recepcja w policentrycznej wspólnocie. Są przecież kwestie, które już podejmowano w niektórych regionach wspólnoty, a więc Kościoły w innych regionach mogą skorzystać z pracy, którą już wykonano.

---

49 *Lutheran Identity*, nr 91, w: *Lutherische Identität. Lutheran Identity*, Leipzig 2019, s. 114 (przekład tego dokumentu jest zawarty w niniejszym tomie pod tytułem „Luterańska tożsamość”).

Recepcja jest także nieustannym i trwającym procesem. Nawet Kościoły, które już doświadczają ze sobą wspólnoty kościelnej, są wciąż wezwane przez Boga, aby uczynić istniejącą wspólnotę bardziej widzialną, aby dążyć do jeszcze ściślejszej współpracy, mocniejszego świadectwa, a tam, gdzie jest to możliwe, do prowadzenia wspólnej misji. Kościoły, które (jeszcze) nie mogą stwierdzić wspólnie przyjętego rozumienia Ewangelii, powinny współpracować na możliwie wielu płaszczyznach i kontynuować swoje dialogi. Zgodnie z zasadą przyjętą w Lund, której korzenie sięgają Światowej Konferencji Wiara i Ustrój Kościoła (1952) w Lund, wszystkie Kościoły wezwane są do wspólnego działania we wszystkich sprawach z wyjątkiem tych, w których głębokie różnice w przekonaniu zmuszają je do działania indywidualnie⁵⁰.

Na procesy recepcji oddziałuje szerokie spektrum rzeczywistości lokalnych. W wielu miejscach chrześcijanie różnych tradycji żyją i pracują obok siebie. Uczęszczają do tych samych szkół, a czasami są członkami jednej rodziny. Osobiste doświadczenia mają silny wpływ na stosunek do chrześcijan innej tradycji. Czasami może to prowadzić do uogólnień, a nawet stygmatyzacji, jeśli negatywne doświadczenia na płaszczyźnie osobistej uznawane są za reprezentatywne dla innej społeczności lub tradycji jako całości. Jednocześnie osobiste spotkania są ważnymi elementami oficjalnych dialogów ekumenicznych. Dialog jest nie tylko technicznym instrumentem podejmowania kontrowersyjnych zagadnień teologicznych,

---

50 „czy [nasze Kościoły] nie mogłyby działać wspólnie we wszystkich sprawach, z wyjątkiem tych, które – ze względu na głębokie różnice przekonań – zmuszają je do indywidualnego działania” (*Trzecia Światowa Konferencja do Spraw Wiary i Ustroju Kościoła, Lund, Szwecja, 15–28 sierpnia 1952. Słowo do Kościołów*, „*Studia i Dokumenty Ekumeniczne*” r. 6: 1988, z. 4 (24), s. 55, dostępne także: http://side.chat.edu.pl/content/uploads/2018/12/SiDE-24_4_1988_LQ.pdf; dostęp: 2.02.2020.

ale jest w pierwszej kolejności i nade wszystko żywym spotkaniem. Wszyscy zaangażowani w ekumeniczne rozmowy potrzebują przestrzeni, aby otworzyć się na innych i dzielić się doświadczeniami. Potrzebują przestrzeni do rozmowy, która wykracza poza kwestie doktrynalne. Tylko postawa zaufania i miłości umożliwia osiągnięcie porozumienia ponad kwestiami doktrynalnymi, które funkcjonuje w uprawnionej różnorodności. Z tego też powodu wspólne życie duchowe, modlitwa, wspólne studiowanie Biblii oraz nadawanie osiągniętym porozumieniom liturgicznej formy są istotnymi częściami głębszej recepcji, czego przykładem jest Akt pojednania lutersko-mennonickiego w Stuttgarcie (2010) oraz Upamiętnienie z Lund (2016).

EKUMENICZNE ZOBOWIĄZANIA ŚFL

Pierwsze zobowiązanie:

Ekumenizm – różnorodność form, lokalnie i globalnie

Mówiąc o Kościele, tradycja luterańska podkreślała zarówno konieczność jedności, jak i wolność różnych kultur i tradycji kościelnych. Jesteśmy przywiązani do artykułu VII „Wyznania augsburskiego”, że fundament Kościoła opiera się na głoszeniu Słowa Bożego i zgodnym z ustanowieniem udzielaniu Sakramentów. Uznajemy także, że globalny imperatyw głoszenia Słowa wciąż przynagla Kościoły lokalne, aby sięgać z jednego kontekstu lokalnego do drugiego aż po krańce ziemi. Spełnienie apostołskiego nakazu misyjnego zmusza lokalne Kościoły luterańskie do udziału w Bożej misji wspólnie z innymi chrześcijanami⁵¹.

Tradycja luterańska charakteryzuje się jednością w pojednanej różnorodności. W ramach naszej własnej tradycji istnieje potrzeba aktywnego poszukiwania i przeżycia pojednania różnych tradycji, kontekstów i przekonań wewnątrz jedności, która została nam podarowana w Chrystusie. Nowe perspektywy i sposoby podejścia w komunikowaniu chrześcijańskiego orędzia w słowach i czynach wymagają również odnoszenia się do kwestii,

---

51 Zostało to uwydatnione m.in. w dialogu z rzymskimi katolikami. Por. *Piąty Imperatyw Ekumeniczny*, w: *Od konfliktu do komunii. Luterańsko-katolickie upamiętnienie Reformacji w 2017 roku. Raport...*, dz. cyt., s. 115.

które wyrastają z kolonializmu, łamania praw człowieka, sprawiedliwości płciowej i z refleksji nad błędami popełnionymi podczas prowadzenia misji. W imię misji potępiano całe kultury. Niektóre formy kontekstualizacji Ewangelii poskutkowały etnocentryzmem i przerodziły się w monokulturę. Jako globalna i policentryczna wspólnota luteranie muszą pozytywnie ująć kontekstualizację, która krytycznie uznaje i szanuje kultury oraz konteksty.

W dialogach ekumenicznych Kościoły luterskie zobowiązały się wobec widzialnych form wspólnoty kościelnej bądź jedności. Nie oznacza to poszukiwania całkowitego uniformizmu we wszystkich aspektach życia kościelnego. Różnorodność nie powinna być przeszkodą dla uznania jedności, która już jest naszym udziałem. Nawet jeśli czasami łatwiej jest dostrzec i doświadczać różnic, konieczne jest, aby naszym punktem wyjścia było zawsze to, co nas łączy, a nie to, co nas dzieli⁵².

W poszukiwaniu jedności uznajemy, że jedność istnieje w pojednanej różnorodności. Wspólnota luterska stoi przed wyzwaniem, aby uważniej zgłębić granice uprawnionej różnorodności, zarówno w ramach tradycji luterskiej, jak i w relacjach ekumenicznych. Kościoły członkowskie podkreślają różne kwestie, takie jak rola urzędu związanego z ordynacją, szczególnie posługi biskupów. Odmiennie są również punkty widzenia dotyczące teologicznego rozumienia osoby ludzkiej, szczególnie kwestii płci oraz ludzkiej seksualności, oraz tego, jakie mają one odniesienie do jedności Kościoła.

Wspólne poszukiwanie jedności chrześcijańskiej może przybrać różne formy w różnych kontekstach. Nawet jeśli możemy i powinniśmy się uczyć

---

52. Por. *Pierwszy Imperatyw Ekumeniczny*, w: *Od konfliktu do komunii. Lutersko-katolickie upamiętnienie Reformacji w 2017 roku. Raport...*, dz. cyt., s. 113. Zob. także pozostałe z Pięciu Ekumenicznych Imperatywów, w: *Od konfliktu do komunii. Lutersko-katolickie upamiętnienie Reformacji w 2017 roku. Raport...*, dz. cyt., s. 113–115, nr 238–245.

od siebie, uznajemy, że jesteśmy policentryczną wspólnotą oraz że w ramach wspólnoty odbywają się różne procesy. Tak więc ekumeniczne metody, które mogą działać w jednym kontekście, mogą być nieodpowiednie w innym. W niektórych kontekstach może się okazać, że bilateralne dialogi są najbardziej ostrożnym sposobem na osiągnięcie postępów w działaniu na rzecz chrześcijańskiej jedności. W innych natomiast może to być wspólna edukacja teologiczna lub wspólna diakonijna odpowiedź na potrzeby świata, które najlepiej będą wzmacniać chrześcijańską wspólnotę.

Nie ma jednej ścieżki do uznania obecności Chrystusa w Kościołach i wspólnotach [*communities*] chrześcijańskich. Niektóre cechy charakterystyczne są wspólne dla wielu ekumenicznych perspektyw.

Ekumenizm zakotwiczony jest w prawdomówności. Oznacza to poszukiwanie dokładności w naszym zrozumieniu ekumenicznych partnerów oraz gotowość do korekty, jeśli zawiedziemy. Oznacza to także bycie uczciwym wobec własnej tradycji i tożsamości, uznając jednocześnie potencjał zmiany i wzrostu⁵³.

Ekumenizm ma wielką wartość. Wymaga czynnej wrażliwości na wiele kwestii, które są ważne dla dobrostanu globalnej wspólnoty [*community*] chrześcijańskiej. O postawie aktywnego zgłębiania zagadnień ekumenicznych możemy mówić nie tylko wtedy, gdy krytykujemy poglądy lub praktyki innych, lecz także wtedy, gdy pozostajemy czujni wobec własnego odbioru spraw i praktyk. Będąc zakorzenionymi w prawdomówności oraz aktywnych wysiłkach na rzecz zrozumienia innych, należy uważać, aby zaangażowanie ekumeniczne było inspirowane przez receptywnego ducha ekumenizmu, w którym każda z tradycji bierze odpowiedzialność za własny

---

53 *Od konfliktu do komunii. Luterkańsko-katolickie upamiętnienie Reformacji w 2017 roku. Raport...*, dz. cyt., s. 113, nr 240.

potencjał uczenia się od innych i jest gotowa ułatwić uczenie się od siebie, jeśli zostanie o to poproszona.

Możemy mówić o postępie relacji ekumenicznych, jeśli postawy szacunku i akceptacji staną się namacalnymi aktami gościnności. A gościnność nie dotyczy tylko wyjątkowych i odnoszących się do pojedynczych osób gestów przychylności, ale oznacza nieustanną praktykę wzmacniania chrześcijańskiej społeczności.

Zobowiązujemy się...

- » do wzmacniania wspólnoty ŚFL, jak i do jeszcze ściślejszego wzrastania we wspólnocie z naszymi ekumenicznymi partnerami;
- » do wyrażania jedności Ciała Chrystusowego na wszelkie możliwe sposoby;
- » do odpowiedzialności w ekumenicznych staraniach poprzez wysiłek zrozumienia różnych kontekstów ekumenicznych oraz do wyjaśniania własnych zobowiązań ekumenicznych tym, z którymi współpracujemy ekumenicznie;
- » do pogłębienia ekumenicznej świadomości ordynowanych i innych teologów oraz do wzmocnienia ekumenicznej praktyki poprzez włączenie zagadnień ekumenizmu do kształcenia teologicznego oraz pastoralnego.

W praktyce mogłoby to oznaczać...

- » że Biuro Wspólnoty ŚFL [ang. *LWF Communion Office*] promuje silniejsze sprzężenie dialogu ekumenicznego, diakonii oraz rzecznictwa;
- » że Biuro Wspólnoty ŚFL we współpracy z Kościołami członkowskimi ŚFL wspiera lokalne inicjatywy ekumeniczne oraz ułatwia dostęp do informacji między lokalnymi kontekstami poprzez sieć ekumenicznych pełnomocników ŚFL;

» że Kościoły członkowskie ŚFL promują wzmacnianie regionalnych i narodowych organizacji ekumenicznych.

Drugie zobowiązanie: Stosowanie przejrzystej terminologii

Historia ekumenizmu składa się z ogromnej ilości hermeneutycznych dyskusji, metodologicznych rozważań, sformułowań przedmiotu i celów, a także bilateralnych dokumentów. Skutkiem tego istnieje szerokie spektrum ekumenicznej terminologii, dotyczącej osiągnięcia wspólnoty kościelnej. Niektóre tradycje teologiczne i eklezjalne wolą określić koncepcje od innych. Niektóre dialogi zaznajomiły się z określoną terminologią, podczas gdy inne koncepcje jedności były również dyskutowane w multilateralnych kontekstach ekumenicznych. I tak np. różnorodność koncepcji, takich jak „pełna wspólnota kościelna”, „widzialna jedność”, „jedność w pojednanej różnorodności” albo „wspólnota ołtarza i ambony”⁵⁴. Niektóre z tych pojęć wywodzą się z określonych tradycji wyznaniowych (jak choćby „jedność w pojednanej różnorodności” z tradycji luterańskiej) lub specyficznych dialogów bilateralnych, ale są dziś używane przez inne Kościoły lub w ramach dialogu w takiej czy innej postaci.

Chociaż rozsądne wydaje się stwierdzenie, aby każda tradycja kościelna i każdy dialog ekumeniczny rozwinął i używał terminologii odpowiadającej ich szczególnym potrzebom, to następująca różnorodność w języku może stać się przeszkodą dla ekumenicznego postępu. Bycie odpowiedzialnym partnerem ekumenicznym oznacza także zdolność do jasnego komuniko-

---

54 Ten ostatni termin w polskiej debacie funkcjonuje także jako „wspólnota Stołu Pańskiego i kazalnicy/ambony” (przyj. red.).

wania [własnego stanowiska] w danym kontekście lub w ramach różnych kontekstów. Ważne jest, aby ŚFL mogła dokładnie przedstawić, co rozumie i zamierza przekazać za pomocą swoich ekumenicznych koncepcji i słownictwa.

Dlatego też zobowiązujemy się...

- » że będziemy uważni wobec kwestii różnych terminologii w naszych ekumenicznych spotkaniach;
- » że sprecyzujemy naszą terminologię ekumeniczną razem z naszymi partnerami ekumenicznymi.

W praktyce mogłoby to oznaczać...

- » zachęcenie Instytutu Badań Ekumenicznych, aby we współpracy z innymi instytucjami akademickimi w Kościołach członkowskich zainicjował projekty studyjne, które zrewidowałyby wykonaną już pracę na tym polu, i ze świeżej perspektywy zastanowił się nad kluczowymi terminami, których luteranie używają w dialogach ekumenicznych;
- » że dialogi prowadzone na płaszczyznach regionalnych i lokalnych doprecyzują swoje użycie koncepcji odnoszących się do jedności Kościoła;
- » zagwarantowanie spójności słownictwa używanego w międzynarodowych dialogach ŚFL.

Trzecie zobowiązanie:

Bilateralne dialogi – kontynuacja i odnowa

ŚFL posiada długotrwałe zobowiązanie wobec dialogów bilateralnych. Niektóre z najbardziej obszernych porozumień ekumenicznych na płaszczyźnie

międzynarodowej, regionalnej oraz na poziomie narodowym zostały osiągnięte na drodze bilateralnych dialogów. Na poziomie globalnym dialogi bilateralne umożliwiły ŚFL zbadanie, co oznacza wspólnota kościelna rozumiana jako „jedność w pojednanej różnorodności” w odniesieniu do innych tradycji kościelnych. Różne dialogi bilateralne doprowadziły do różnych rezultatów. Koncentrowanie się na ekumenicznych spotkaniach z jednym partnerem w danym czasie stanowi zarówno korzyść, jak i wyzwanie. Do korzyści należy zaliczyć możliwość pogłębienia rozumienia tych kwestii, które są charakterystyczne dla relacji z określonym partnerem. Indywidualne dialogi bilateralne umożliwiły ponadto zaproponowanie teologicznych rozwiązań, które posunęły naprzód relacje między dwoma uczestniczącymi Kościołami lub tradycjami kościelnymi. Jednakże dialogi bilateralne zawierają również pewne wyzwania. Kościoły mogą być zaangażowane w kilka procesów dialogu w tym samym czasie, co pochłania znaczne środki. Ponieważ każdy dialog jest specyficzny dla dwóch uczestniczących Kościołów, to bilateralnych uzgodnień nie można bezpośrednio przenieść z jednego kontekstu na drugi, a możliwość zastosowania porozumień musi być rozważona oddzielnie w różnych kontekstach. Przegląd relacji anglikańsko-luterańskich pokazał na przykład, że uwieńczone sukcesem regionalne albo narodowe porozumienia nie są kompatybilne z innymi. Ekumeniczne pragnienie między dwoma wspólnotami – luterańską i anglikańską w Ameryce Północnej, Europie Północnej czy w Niemczech – są zasadniczo inne.

Gdy nasze doświadczenia ekumeniczne stają się coraz bogatsze, rośnie również nasza zdolność do wypracowywania praktycznych sposobów, dzięki którym podejmowane są bilateralne dialogi, a także umiejętność lepszego rozumienia roli bilateralnych dialogów w ramach szerszego spektrum

ekumenicznego pragnienia [jedności]. Uznajemy także, że dialogi bilateralne używały metodologii z Globalnej Północy, która w wielu sytuacjach wykluczała pełen udział Globalnego Południa. Powinniśmy zatem zawsze być otwarci na refleksję, polepszenie oraz dopasowanie ekumenicznych metod i praktyk.

Niektóre z kluczowych kwestii, które będą podejmowane w planowaniu przyszłych dialogów, dotyczą zagadnień recepcji i reprezentacji. Należy je wziąć pod uwagę już w stadium przygotowawczym dialogu poprzez podjęcie pytań, jak należy popularyzować ewentualne procedowanie w dialogu i jaki rodzaj zgłębienia tematu oczekiwany jest przez partnerów dialogu. Są jeszcze zagadnienia obejmujące kwestię reprezentatywności komisji dialogu w odniesieniu do teologicznej i regionalnej różnorodności ŚFL, a także do jakiego stopnia metody zastosowane w dialogu pozwalają na obecność w nim teologicznej różnorodności danej tradycji kościelnej, a nie tylko między tradycjami kościelnymi.

Szczególnie w odniesieniu do partnerów dialogu, z którymi ŚFL posiada długotrwałe relacje, może okazać się korzystne ponowne sprawdzenie nowych form bilateralnych spotkań. Mogłoby to oznaczać, że bilateralne dialogi poczyniłyby większy wysiłek na rzecz włączenia w dialog młodzi, świeckich oraz innych głosów, które zazwyczaj nie są słuchane przy stole dialogu.

Zobowiązujemy się...

- » do kontynuowania bilateralnych dialogów z obecnymi partnerami ekumenicznymi i, wraz z Kościołami członkowskimi, do aktywnego tworzenia zasobów, które zabezpieczą możliwość otwarcia nowych dialogów, jeśli zajdzie taka potrzeba;

- » do poszukiwania nowych sposobów organizowania i przeprowadzania bilateralnych dialogów, włączając narzędzia, które pozwolą na pełniejsze zastosowanie innych metodologii, reflektujących wszystkie aspekty wspólnoty, oraz do zapewnienia ich pełniejszej recepcji;
- » do wzmocnienia i cenięcia różnorodności wśród przedstawicieli komisji dialogu;
- » do pogłębienia rozumienia ekumenizmu poprzez edukację teologiczną.

W praktyce mogłoby to oznaczać...

- » że na lokalnej płaszczyźnie Kościoły członkowskie stworzą szanse udziału w ekumenicznych wydarzeniach, takich jak grupy modlitewne, seminaria oraz spotkania;
- » że Kościoły członkowskie zorganizują nowe przestrzenie dla ekumenicznych spotkań, które pozwolą na udział szerszego spektrum ludzi;
- » że Kościoły członkowskie będą promować edukację ekumeniczną na płaszczyźnie lokalnej i regionalnej, uznając, że edukacja teologiczna jest także troską Ekumenicznego Instytutu w Strasburgu, który mógłby być pomocny w tym wysiłku.

Czwarte zobowiązanie: Wzmocnienie recepcji

Ekumenizm obejmuje szeroką paletę działań i nie każdy może uczestniczyć we wszystkim. Dlatego ważne jest, aby rozważyć praktyczne sposoby, dzięki którym Kościoły będą mogły otrzymywać doświadczenia i osiągnięcia pojedynczych osób lub mniejszych grup, które specjalizowały się w takim lub innym aspekcie ekumenizmu. Słowo „recepcja” może być również użyte

dla opisanego procesu, w którym lokalne doświadczenia stają się znane w innych miejscach. Nawet jeśli uwzględnimy tylko oficjalne i globalne dialogi, ważne jest uznanie, iż są one zakorzenione w lokalnych doświadczeniach, które wyrastają z życia lokalnych Kościołów i trwają w życiu chrześcijan w różnych częściach świata, nawet jeśli oficjalny dialog został zakończony.

W dzisiejszym świecie przepływ informacji jest szybki i nie zależy już [tylko] od struktur hierarchicznych. Recepcja następuje coraz bardziej między lokalnymi społecznościami a globalnymi inicjatywami. Trudno dziś sobie wyobrazić, aby główna metoda recepcji miała być realizowana poprzez decyzje podejmowane i komunikowane przez władze kościelne. Łatwość i szybkość komunikacji umożliwiają większym społecznościom uczestnictwo w ekumenicznych procesach, i to już w fazie przygotowawczej. Recepcja rozpoczyna się jeszcze przed rozpoczęciem oficjalnego dialogu; następuje w czasie dialogu, jak i trwa po jego zakończeniu. Należy wypracować nowe możliwości ciągłego uczestnictwa w procesie recepcji. Nowe sposoby muszą sprzyjać aktywnemu uczestnictwu i wzmacniać doświadczenia spotkania.

Relacje międzykościelne są złożone, ponieważ zakładają nie tylko kontakty personalne z innymi chrześcijanami, lecz także złożoność współdziałania organizacji, które powstały w zgodzie z lokalnymi zwyczajami, grupami etnicznymi, narodami i w ramach określonych rozwiązań prawnych zarówno na płaszczyźnie świeckiej, jak i kościelnej. Czynniki niezwiązane z doktryną również wpływają na dynamikę każdego dialogu.

Aby ułatwić recepcję [dialogu], nieodzowne jest stworzenie możliwości uczenia się i zrozumienia ekumenicznych procesów. Celem recepcji nie powinno być w pierwszym rzędzie zdobywanie głębokiego zrozumienia ekumenicznych dialogów, ale sprzyjanie postawom i praktyce, które wspierają rozwój jedności chrześcijańskiej w różnych kontekstach.

Zobowiązujemy się...

- » do włączania procesu recepcji od samego początku jako integralnego wymiaru każdego oficjalnego dialogu;
- » do wymieniania się pomysłami i doświadczeniami recepcji z innymi Kościołami członkowskimi we wspólnocie oraz z partnerami dialogu;
- » do ewaluacji metod, przygotowań i implementacji każdego dialogu, który się zakończył;
- » do zrozumienia, że recepcja może trwać dłuższy czas oraz otwarcia na dar, który może oznaczać, iż recepcja odbywała się będzie w niezaplanowany sposób.

W praktyce mogłoby to oznaczać...

- » że Biuro Wspólnoty gruntownie przemyśli wszelkie swoje aktywności – jak np. dialogi ekumeniczne, diakonię oraz współpracę humanitarną – sprawdzając, czy w takim lub innym obszarze istnieją lub istniały już relacje, na których mogłyby się opierać nowe aktywności i zamierzenia;
- » że Biuro Wspólnoty zaoferuje praktyczne wsparcie dla regionalnych i lokalnych procesów recepcji odpowiednio do danego kontekstu;
- » że Biuro Wspólnoty wraz z komisjami dialogu oraz Kościołami członkowskimi stworzą nowe i dostępne sposoby popularyzacji teologicznych i praktycznych wyników dialogów (podsumowania wykonawcze, uproszczone raporty, materiały dedykowane do pracy parafialnej, wideoblogi itp.);
- » że Kościoły członkowskie zobowiążą się do wymiany informacji z Biurem Wspólnoty na temat swoich aktywności ekumenicznych;
- » że Biuro Wspólnoty, Kościoły członkowskie oraz narodowe rady Kościołów wzmocnią liturgiczną recepcję uzgodnień ekumenicznych i rozważą, w jaki sposób działania ekumeniczne mogłyby wesprzeć recepcję dialogów.

Piąte zobowiązanie: Duszpasterski ekumenizm

Dialogi ekumeniczne są procesami pochłaniającymi sporo czasu. Bolesnie doświadczają tego czasami ci, którzy spotykają się z brakiem wspólnoty w codziennym życiu lub w intymnych relacjach. Szczególnie palącym pragnieniem jest możliwość uczestniczenia w Komunii Świętej. Małżonkowie i rodziny o różnej przynależności wyznaniowej tęsknią za łamaniem chleba i dzieleniem kielicha, aby w ten sposób w pełni uczestniczyć we wzajemnym życiu chrześcijańskim.

Różne bilateralne dokumenty ekumeniczne podjęły już tę kwestię. Wspólne Stanowisko z okazji Wspólnego Rzymskokatolicko-Luterańskiego Upamiętnienia Reformacji (2016) podkreśla wagę odpowiedzi na konkretne potrzeby ekumeniczne oraz doniosłość duszpasterskiego ekumenizmu: „Uznajemy naszą wspólną pastoralną odpowiedzialność wyjścia naprzeciw duchowemu głodowi i pragnieniu naszych ludzi pragnących stanowić jedno w Chrystusie”⁵⁵. Należy połączyć siły, aby wyjaśnić relację między doktryną a konkretnymi sytuacjami, które wymagają kreatywnego zastosowania ekumenicznych zobowiązań. Osoby sprawujące autorytet w Kościołach są odpowiedzialne, aby stworzyć warunki dla ekumenicznego postępu. Deklaracja z Lund stwierdza: „Rozumiemy ból tych wszystkich, którzy dzielą ze sobą całe życie, lecz nie mogą wspólnie przeżywać zbawczej obecności Boga w Eucharystii. Uznajemy naszą wspólną pastoralną odpowiedzial-

---

55 *Wspólna deklaracja z okazji wspólnego katolicko-luterańskiego upamiętnienia Reformacji, Lund, Szwecja, 31 października 2016*, „Studia i Dokumenty Ekumeniczne” r. 33: 2017, z. 2 (81), s. 101; dostępne także: http://side.chat.edu.pl/content/uploads/2018/04/SiDE-81_2_2017.pdf (dostęp: 2.02.2020); (przyj. red.).

ność wyjścia naprzeciw duchowemu głodowi i pragnieniu naszych ludzi pragnących stanowić jedno w Chrystusie. Tęsknimy za uzdrowieniem tej rany w Ciele Chrystusa. Taki jest cel naszych ekumenicznych wysiłków. Pragniemy postępu, także przez zaangażowanie w teologiczny dialog⁵⁶.

Dialogi ekumeniczne powinny być uwrażliwione na życie i świadectwo tych, którzy żyją w ekumenicznie trudnych sytuacjach, włączając w to rodziny ekumeniczne. Wyzwania duszpasterskie i brzemienia lokalnych Kościołów i wspólnot [*communities*] rzadko kiedy stają na porządku dziennym dialogów ekumenicznych. Jeśli spotkania ekumeniczne mają mieć sens i pożytek, to należy wysłuchać i poważnie potraktować rzeczywiste potrzeby, jakie zgłaszają chrześcijanie w kontekście codzienności. Kwestie teologiczne nie mogą być dyskutowane w oderwaniu od ich praktycznych implikacji. Ostatni raport Wspólnej Komisji Lutersko-Reformowanej „Wspólnota – o byciu Kościołem” (wyd. 2014)⁵⁷ próbował sprostać temu wyzwaniu poprzez opisanie rzeczywistych kontekstów, z którymi komisja spotkała się podczas swoich obrad. Poprzez połączenie kwestii teologicznych oraz praktycznych kontekstów duszpasterskich możemy prawdziwie stać się nie tylko arbitrami, ale także zwiastunami łaski, odpowiadając na duchowe pragnienie i głód naszego ludu.

Bogactwo i różnorodność pielgrzymującej wspólnoty, które istnieją w lokalnych kontekstach we wszystkich częściach świata, muszą mieć odzwierciedlenie i być podtrzymywane w dialogu ekumenicznym. ŚFL jest wdzięczna za szczere chrześcijańskie zaangażowanie i pragnienia, i chciałaby wyróżnić dobre praktyki, przekazując je Kościołom członkowskim, aby mogły je zastosować w swoich kontekstach.

---

56 Tamże.

57 *Communion: On Being the Church*, dz. cyt. (przyp. red.).

Poważne potraktowanie różnorodności kontekstów, w których ekumeniczne uzgodnienia są praktycznie przeżywane, jak i konkretnych potrzeb, które posuwają nas dalej w w teologicznych dialogach, pomoże pokonać przepaść między teologią a „prawdziwym życiem”.

Zobowiązujemy się...

- » do wsłuchiwania się w głosy Kościołów lokalnych i ich członków, mówiących o duszpasterskich wyzwaniach, oraz wspierania ich w odnajdywaniu teologicznych i praktycznych rozwiązań;
- » do promowania na wszystkich poziomach dialogu ekumenicznego (globalnym, regionalnym i lokalnym) większej odpowiedzialności na duszpasterskie potrzeby indywidualnych chrześcijan, żyjących np. w małżeństwach o różnej przynależności wyznaniowej lub wspólnotach [*communities*] ekumenicznych;
- » do docenienia i promowania dobrych praktyk ekumenicznego zaangażowania duszpasterskiego w Kościołach.

W praktyce mogłoby to oznaczać...

- » że propozycje praktycznych, duszpasterskich zastosowań wyników poszczególnych dialogów były zawarte już w dokumentach dialogu;
- » że Biuro Wspólnoty i Kościoły członkowskie zapewniłyby materiały dla parafii i lokalnych parterów ekumenicznych, które ukazywałyby znaczenie i praktyczne zastosowania wyników dialogów (np. studium biblijne i/lub materiały liturgiczne);
- » że Kościoły członkowskie i ich ekumeniczni partnerzy wspólnie przygotowują materiały dla teologicznej edukacji i ekumenicznej formacji oraz pracują nad zaleceniami dla duszpasterskiej współpracy na poziomie parafialnym.

Szóste zobowiązanie: Ekumeniczna duchowość

Nabożeństwa, modlitwy i inne formy duchowości są integralnymi częściami życia chrześcijańskich wspólnot [*communities*]. Duchowa praktyka jest zarówno wspólnotowa, jak i indywidualna. Duchowość łączy pojedyncze osoby we wspólnej liturgii i jest przestrzenią, w której pojedyncze osoby wkraczają w osobową relację z Bogiem.

Ekumeniczne spotkania są od dekad ubogaceniem dla duchowości wszystkich wyznań. Są przykłady globalnie znaczących dialogów ekumenicznych, którym towarzyszyło wezwanie do wspólnego nabożeństwa – i tak do dokumentu o „Chrzcie, Eucharystii i służbie” (Komisja Wiara i Ustrój, 1982)⁵⁸ dołączono „Liturgię z Limy”⁵⁹. Raport Luterkańsko-Menonickiej Międzynarodowej Komisji Studyjnej „Leczenie wspomnień, Jednanie się w Chrystusie”⁶⁰ umożliwił luterkańsko-menonickie znaki pojednania podczas 11. Zgromadzenia Ogólnego ŚFL w Stuttgarcie (2010), podczas którego nabożeństwo pokutne odgrywało ważną rolę w procesie tego pojednania. Luterkańsko-rzymskokatolicki dokument „Od konfliktu do komunii”⁶¹

---

58 Komisja „Wiara i Ustrój” Światowej Rady Kościołów, *Chrzest. Eucharystia. Posługiwanie duchowne...*, dz. cyt.

59 „Święto życia”. *Eucharystyczna liturgia z Limy*, w: *Chrzest. Eucharystia. Posługiwanie duchowne. Dokument z Limy 1982. Tekst i komentarze*, wyd. II poprawione i uzupełnione, red. P. Kantyka, S. Pawłowski, M. Składanowski, Lublin 2012, s. 253–263 (przyp. red.).

60 *Healing Memories. Reconciling in Christ*, „LWF Studies” r. 2016, nr 2, s. 11–124, dostępne także: https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/dtpw-studies-201602-healing_memories-en-full.pdf (dostęp: 2.02.2020); (przyp. red.).

61 *Od konfliktu do komunii. Luterkańsko-katolickie upamiętnienie Reformacji w 2017 Roku. Raport...*, dz. cyt. (przyp. red.).

zaowocował Wspólną Modlitwą, która została wypowiedziana podczas Wspólnego Ekumenicznego Upamiętnienia w Lund (2016)⁶² oraz w wielu innych miejscach, gdzie luteranie i katolicy zebrali się ze swoimi partnerami ekumenicznymi, aby upamiętnić rocznicę reformacji.

Od dekad ruch Taizé gromadzi młodych ludzi na ekumenicznej modlitwie, zarówno w Taizé, jak i na całym świecie. Bogactwo ekumenicznego śpiewu byłoby niewyobrażalne bez muzyki i pieśni Taizé. Udział w Tygodniu Modlitw o Jedność Chrześcijan, Światowym Dniu Modlitwy Kobiet i zainicjowana niedawno Pielgrzymka Sprawiedliwości ŚRK wzbogaciły wyznaniowe duchowości. W wielu współczesnych formach chrześcijaństwo wykazuje zainteresowanie kontemplacyjną duchowością, która kojarzona jest najczęściej z religijnym powołaniem w tradycji katolickiej i prawosławnej. Duchowość charyzmatyczna, często łączona z ruchem zielonoświątkowym, łączy chrześcijan z różnych tradycji wyznaniowych. Duchowe tradycje w Kościołach luterańskich rozwijały się w interakcji z ekumenicznym otoczeniem. Można zrobić o wiele więcej, aby zachęcić lokalne społeczności do wspólnych nabożeństw, np. poprzez ekumeniczne nabożeństwa przypominające o własnym Chrzcie.

Zobowiązujemy się...

- » do pogłębiania wspólnego duchowego i liturgicznego życia wraz z naszymi partnerami ekumenicznymi;
- » do ułatwiania duchowej recepcji procesów ekumenicznych.

---

62 Wydarzenie to udokumentowano na <http://www.lund2016.net/> (dostęp: 2.02.2020).

Relacja wideo z polskim przekładem Wspólnego Rzymskokatolicko-Luterańskiego Upamiętnienia Reformacji w katedrze w Lund: <https://www.youtube.com/watch?v=f-nqMA-PhgSo&t=> (dostęp: 2.02.2020). Liturgia Wspólnego Upamiętnienia, zob. *Wspólna modlitwa*, dz. cyt. (dostęp 2.02.2020); (przyp. red.).

W praktyce mogłoby to oznaczać...

- » że Biuro Wspólnoty i Kościoły członkowskie wraz ze swoimi partnerami ekumenicznymi będą promować pogłębienie ekumenicznego życia duchowego, np. poprzez przełożenie wyników dialogów ekumenicznych na formy liturgiczne, proponując materiały liturgiczne i organizując regularne modlitwy ekumeniczne;
- » że wspólnota ŚFL i jej Kościołów członkowskich aktywnie zaangażuje się we wspólne modlitwy ekumeniczne, nabożeństwa i inne formy życia duchowego ze swoimi partnerami ekumenicznymi;
- » że Biuro Wspólnoty ŚFL zaoferuje Kościołom członkowskim przestrzeń do dzielenia się dobrymi praktykami ekumenicznych inicjatyw i działań z obszaru duchowości; można to zrealizować poprzez sieć ekumenicznych współpracowników ŚFL.